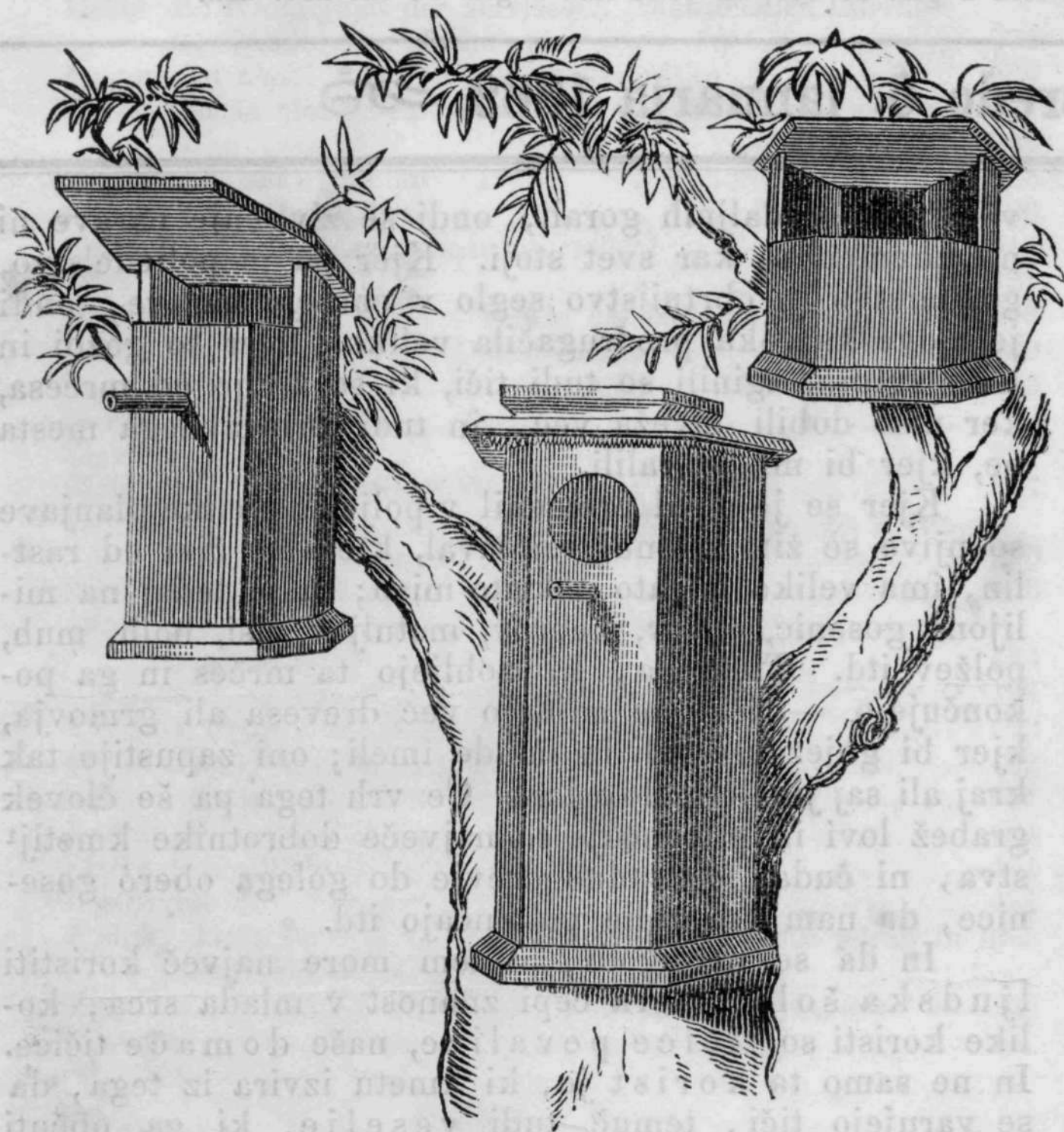

Ta poduk vsaka vas po svojem učitelju lahko dá solskim otrokom, in konec bode tičjemu lovu na limanice in v tičnike.

Al šola more še več storiti. Ona more tudi pomagati, da se tiči pod milim nebom lože množijo. Gostih mej in grmovja je čedalje manj, ker si kmetovalec prizadeva širiti polje in vrte. Al vrtov se nikjer ne manjka, in tiči jih iščejo, da zobljejo z drevja gosenice in druge mrčese in da si delajo ondi gnezda. V tem naj je pa človek na pomoč, in tudi otrok lahko pomaga. Valivnice (ali tružice, kjer tiči mlade valijo), imajo to-le podobo:

Postavljajo se na drevesih, ali med vejami v grmovji, ali na kôlih in na stenah. Tiči jih bodo kmalu našli in jih veseli, ker jim olajšujejo gnezdo napraviti si, in so jim tudi zavetje, ki jih roparske živali bolje varuje kakor gnezdo pod prostim nebom. Na Českem, Moravskem, na Bavarskem in družih deželah je taci valivnic vse polno, — v naših krajih jih ne vidiš. Začnimo tedaj tudi mi ž njimi; vsak učitelj naj si v čast šteje, da je po svojih šolskih otrocih veliko teh tružic osnoval. Kmalu bodo polne šinkovcev, rdečorepek, udodov, kukovic, senic, škorcev, detel itd. Med vsemi pa je škorec (Staar) najkoristniša tica, zato naj se jim posebno streže z valivnicami. (Kon. prih.)

Čbelorejcem.

Spisal R. Dolenc v ogerskem Starem gradu.

Med živali, ki spadajo k „mali živinoreji“, šteje se tudi nežna i zelo marljiva čbelica. Njej je odločen poseben oddelek, ki se čbeloreja zove. Dovolite mi čbelorejci! da o njej z vami spregovorim nekoliko besed.

Čbeloreja ni tako stara, kakor je raba sadú čbelne pridnosti, kajti dobro je znano, da se je človek strdí ali medú za svojo hrano posluževal že v starodavnih časih, a ni se kaj več potrudil, kakor ravno toliko, da je staknil divje čbele, ki so po duplah i med skalovjem bivale, ter jih njihovih zakladov obropal. Priča temu so nam, na primer, besede svetega pisma, ktere pravijo, da se je izraelsko ljudstvo medú posluževalo,

i to že v kaj davni dobi. Večkrat se ponavlja beseda med v prilikah izraelskega jezika; tako na primer, bil je med simbol nebeške modrosti. Mozes imenuje Palestino rodovitno deželo, v katero hoče Bog svoje ljudstvo poslati, da se hrani s sadom poljá i srka med iz skalovja itd. Al ne samo pri izraelskem ljudstvu nahajajo se čbele omenjene, temuč pri vsakem narodu, kakor hitro je prestopil iz mitične dôbe v zgodovinsko resničnost.

Čbeloreja pa je bila v svojem pričetku zelo priprosta, primitivna, i brž ko ne se je na prvi stopinji stoječa od naravnega oropanja divjih čbel le v tem odlikovala, da jim je človek na primernih krajih v hosti ali pa kje drugod drevesa sam izdolbel, ali jim kako drugači primerno zakotje osnoval. S tem si je toliko pripomogel, da mu ni bilo treba še le divjih rojev si iskati, ako se je kak roj po naključbi v njegovo izdolbeno drevó zaletel.

Pri tem pa ni moglo dolgo obstati, kajti ljudstvo se je vedno množilo, s tem pa je bilo tudi nepravilno polastavanje skritega medú i voska mogoče. Primoran je bil zavoljo tega še vedno le k bolj naravni čbeloreji, da je umetna dupla lastnemu svojemu stanovanju s tem približal, da je blizo doma, morda na vrtu, drevesa izdolboval. Ščasoma zdelo se mu je tudi priležno ne več celih dreves dolbsti, ampak poslužil se je kratkejših čokov, ali pa še celó samo iz lubada sešitih, sirnicam podobnih, stoječih panjev.

S tem popravkom dosegel je že tačas prenesljiva stanovanja, brez katerih bi današnja čbeloreja zelo pičila bila, kajti nemogoče bi bilo čbele na pašo voziti. Na tej stopinji obotavljala se je čbeloreja gotovo toliko časa, dokler je čbelorejec čbele iz očitne lastne potrebe si gojil. Pri tem se ni dosti brigal za veči pridelek, še manj pa mu je mar bilo za priložnejša stanovanja, to je, za panjove.

Sme se tedaj reči, da do te višine prispela je čbeloreja o prvi dôbi — prvotni v pravem pomenu, ki družega hasna ni poznala, nego samo gospodarjevo potrebo. Da se je ščasoma, ko se je ljudstvo razun prostega pastirstva i kmetijstva tudi rokodelstva i obrtništva poprijemati začelo, z eno besedo, ko je omika pričela, vse predrugačilo, to je gotovo. Začel je čbelorejec pred vsem si več medú pridobivati; saj ga je lahko dobro oddal. V ta namen se je poprijel tudi boljših stanovanj, iz slame ali pa vrbja spletenih košev. Tudi ni več čakal, da bi čbelam naključba nova stanovanja naredila, ampak lovil si je roje sam, ter jih v koše spravljaj.

Do tega časa sega čbeloreje prva, najstarejša dôba. (Dal. prih.)

O hišni najemščini.

Hišnim lastnikom in oskrbnikom v poduk.

Večkrat je pogovor, da ta ali uni nedolžno plačuje davek od hišne najemščine (od gostačev).

Al, hišni gospodarji! tega ste večidel sami krivi, ker ne ravnate po dotičnih postavah in predpisih, da izselovanja gostačev ali prazno ostale prostore z davkom od hišne najemščine obloženega poslopja o pravem času dotični gosposki ne napoveste, ali pa napovedbo celó opustite.

Po postavi se mora ta napovedba najdalje v 14 dneh po tem, ko se stanovanje ali drug obstojni del poslopja izprazni, in nobene najemščine ne donaša, in sicer na kmetih pri c. kr. okrajni gosposki, v Ljubljani pa pri c. kr. dačni lokalni komisiji z besedo ali pa pismeno storiti. Kdor pozneje praznoto napové, odpusti se mu davek le od dneva napovedbe.

S tem naznanilom pa ni že vse opravljeno, marveč ga mora ob začetku vsake polovice leta, in to vselej v 14 dneh, tako dolgo ponavljati, dokler ima kakošne hišne prostore prazne, če hoče odpust davka doseči. To se ima zgoditi za prvo polovico leta do 14. prosinca (januarja), za drugo polovico pa do 14. malega srpana (julija). Opomni se pa še, da, če kdo pri navadnem vsakoletnem splošnem napovedovanju gostačev kak hišni prostor za prazno naznani, se na to pri nakladanju davka ne ozira.

Naj se tedaj s tem nihče ne moti, in naj ravna, kakor smo ravno povedali, da odpust davka doseže.

Ker smo ravno novo leto nastopili, opomnimo tega hišne lastnike in oskrbnike, kateri naj se podvizajo z naznanili, da odločenega časa ne zamudé in za tega del škode ne trpé.

Pomniti je pa tudi še to: Če v kak za prazno napovedan del hiše pozneje gostač pride, se mora tisti z najemščino vred brez odloga, najdalje pa v 14 dneh po prihodu, dotični gosposki naznaniti. To velja tudi tistim, ko na novo gostače v hišo vzamejo v take hišne prostore, ki so jih sami popred živili. — Kdor to zanemari, in ga kdo ovadi (zatoži), ali da se pri pregledovanju stanovanj kak nenapovedan gostač v hiši dobí, pride v preiskavo, in če se za krivega spozná, tedaj zapade ves zamolčani zakup (čimž) za kazen, in vrh tega se mu še od zamolčane najemščine dvakrat toliko davka naloži, kakor ga po navadi gré.

Spomini na deželni zbor kranjski.

Razprave o vpeljanji slovenskega jezika v šolah in uradnih.

Po obljubi v poslednjem listu lanskega leta nadaljujemo govore o zadevah narodne ravnopravnosti, in začnemo z govorom poslanca g. Kramariča. Tako-le je govoril za poslancem g. Kromerjem:

„Prosim besede. Ko bi jaz mislil, da je gosp. Kromer prerok, bi za njegovo besedo res veliko dal, ali, gospôda moja, mi po deželi ga poznamo kot velikega zatiralca slovenskega jezika. Naše soseske, da! vsa dežela pozná gosp. Kromerja za odpadnika, za izdajalca naše narodnosti. (Pohvala med poslušalci; veselost, nemir na desni.)

En poslanec, gospôda moja, je včeraj zelo razbijal po kmetih in jim očital, da ne znajo z boršti in hostami ravnati; naj pogleda tisti poslanec, kako oni sami hoste posekavajo, in po tem naj pride k nam na kmete gledat, kako znajo sode šparati v kletih napolnjene, med tem, ko so po grajščinah večidel prazni sodovi. (Veselost.) Strašno me je kot kmečkega poslanca razžalil gosp. baron Apfaltrern včeraj, ko je rekel, da je kmet neumen. Ali misli on, da je res kmet še tako malo prebrisan? Mislite, da ne vé, da je tlaka že nehala, da smo vsi enaki; naj bode grof, baron ali „füršt“, ali Bog vé kaj, našega ljudstva ne bodete več zapirali v svoje ječe. (Nemir na desnici; veselost.)

Gospôda moja! jaz zastopam tukaj kmete in poznam dobro njih želje; zatoraj vam rečem, da naj se vpelje slovenski jezik po naših uradnih in šolah. (Gromovita pohvala na levici in med poslušalci.) Jaz prosim, da se vpelje slovenski jezik. Naj gospôda nemškutarja Kromer in Dežman še tako kričita tu v našem zboru, naj še tako našega slovenskega kmeta in duhovščino grdita, mi vendar smo in ostanemo Slovenci in hočemo živeti na naši slovenski materni zemlji po postavah, ki dajejo vsem enake pravice. (Dobro, dobro!)

Gosp. Kromer nam je očital, da mi na Hrvaško

vlečemo. A zakaj bi ne? Jaz sem blizu na meji hrvaški sosed; mi zastopimo Hrvata in on nas; mi kupujemo ž njim, tam se že davnej uraduje v domačem jeziku. Al mislite, da je Hrvat, ki nosi le breguše in srajco, kaj manj, kakor vi? Nimamo mi vsi le enega cesarja, pred katerim smo vsi enaki? (Gromoviti dobroklici na levici in med poslušalci — nemir na desni.) Jaz bi želel, da bi bil gosp. Kromer tudi en kos Hrvata! (Dobro! veselost na levici in med poslušalci.)

Poglejmo nekoliko v zgodovino nazaj. Kdo daje vojake, kdo pošilja v vojsko svoje sinove, da prelivajo krv za domovino, ali „füršti“ ali sploh žlahta, ali pa kmet? Kdo je branil Avstrijo proti mnogoletnim napadom krvoločnih Turkov? Niso to bili sinovi prostih Hrvatov in Slovencev? Kdo je rešil leta 1848. Avstrijo gotovega pogina? (Pohvala.)

Zato, gospôda moja, ozrimo se na slovenskega kmeta, na njegove potrebe, dajmo mu slovenske uradnike in šole. Saj mi znamo tudi drugih jezikov, znamo tudi nemški, in radi pošljamo svoje sinove v nemške šole, ali prve šole morajo biti slovenske, zato še enkrat prosim, dajte nam slovenskih šol in slovenskih uradnikov! (Živahna pohvala na levici in med poslušalci.)

Tudi poslanec dr. Toman je poprijel besedo in tako-le govoril:

„Gospôda moja! nisem prosil besede, da bi obširno govoril. Odgovoriti pa moram gosp. Kromerju, ker me je njegov izrek, da se nemštvo mora razširiti do jadranskega morja, v srce spekel, kakor mora speči v srce vsakega poštenega Slovenca, ker je ta želja brez patriotizma, brez ljubezni do prestola in države, in če je treba, bodem to dokazal.

Nisem se namenil obširno o narodnem jeziku govoriti; ta reč je rešena na svetu, kaj velja narodnost so rešili drugi možje, kakor g. Kromer. Rešil je to tudi tisti velikán, kateri je skoro celi Evropi zapovedoval, ki je oči zatisnil na št. Helenskem otoku rekoč: „tistemu bodo narodi pristali, kateri bode z narodi držal“, in dokler se bode potomec njegov teh misli držal, bo mogočen vladar, oziralo, ravnalo bode se po njegovih mislih, pa ugasnil bode blišč njegov, kadar bo popustil to misel.

Nobena država pa nima tolike potrebe oziroma na svoj obstoj in mnogovrstne narode, kakor ravno Avstrija, da se prime misli, biti vsakemu narodu v postavi enako pravična. Avstrija mora biti vsem narodom, deželam pravična, ako hoče obstati, saj „kdor bode z narodi držal, ta bode zmagal!“ (Živa pohvala na levici in med poslušalci.)

Te besede vodijo danes v Evropi in Avstriji vso politiko, bodi si centralizem, dvalizem ali federalizem ali kakor se te oblike imenujejo; vse, verujte meni gospôda, vse nič družega ni, kakor narodna politika. Nemec zahteva po stari navadi čez nasimeti vlado in mi drugi narodi čutimo, da imamo samostalni ostati pravico, — in za to je boj.

Jaz vpričo prečastitega gospôda vladinega zastopnika radostno izrečem, da Slovenci, da večina kranjskega zbora z veseljem pozdravlja, kar je danes izustil gospod deželni predsednik o §. 19. decemberske ustave, katerega sem jaz nasvetoval in kateri je potrjen bil. Mi se radujemo, da vlada hoče naše pravice v življenje sklicati, in to nam je zagotovil vladni gospod namestnik ter pričakujemo izpeljave te obljube. (Dobro, dobro! na levici in med poslušalci.)

Vladi treba ni, nas za sovražnike držati, če nam dá to, kar nam gré. Najimenitnejša vprašanja, na katerih rešenji sloni obstoj Avstrije, so ta, v tem so zedinjeni vsi nemški narodi! — „Avstrija naj dela na to,